

חוטפים בתשובה

גבר מבוגר מחפש את בנו כבר יותר משנה. גבר אחר הגיע לקחת את ילדו לדיון משפטי בצרפת וגילה שנעלם. תופעה: ישראליות שנישאו לגברים לא יהודים חוזרות בתשובה וחוטפות את הילדים בחסות חרדית ובתקווה לקבל הגנה משפטית

||| ניסן שטראוכלר

כבר יותר משנה מחפש ו' את בנו, אך לשווא. הילד, שחגג השנה יום הולדת עשה, נעלם כאילו בל-עה אותו האדמה. בניגוד למקרים אחרים, ו' יודע היטב מי אחראי להיעלמות בנו. גם במשטרת ישראל ובמערכת המשפט יודעים מי העביר את הילד למקום מסתור, אבל אינם מצליחים לאתר אותו. המקרה של ו', אזור בלגי מבריסל, דומה באופן מפתיע לזה של יוסל'ה שוחמכר, שהסעיר את המדינה בסוף שנות ה-50 (ראו ידיעה נפרדת). לפני 13 שנה הכיר ו' את ר', ישראלית תושבת הארץ שעברה לבלגיה, ושנתיים לאחר מכן הם נישאו בחתונה אזרחית והביאו לעולם את בנם הבכור. בתחילה הכל נראה טוב ויפה, אבל אז עלו נישואיהם על שרטון, ולפני שנה וחצי ברח האם עם הילד לישראל.

לאחר חודשים ספורים הגיע ו' לפגוש את בנו, ונדרש. "בפעם הראשונה הייתה לו כיפה על הראש, בפעם השנייה כבר ביצצו הפאות ובפעם השלישית הוא לבש חליפה שחורה", הוא אומר. "במקביל, ההתנהגות שלו השתנתה. הוא אמר לי: 'אבא, אתה גוי ואני חרדי. לכן אסור לך לגעת בי, לחבק ולנשק אותי'".

לפני כשנה, זמן קצר אחרי שבית המשפט החליט כי בנו של ו' יחזור לדיון משפטי לבלגיה, התבקש חרדי בשם רפאל (שם בדוי) להסתיר אותו מפני המשטרה, ומאז הוא נעלם. "מספר פעמים בחיי הסתרתי ילדים ונשים עם בעיות, אבל מעולם לא הסתבכתי עם החוק", אומר רפאל, דמות צללים מוכרת בעולם החרדי, העוסק כבר שנים בתחום, "מקסימום ניצלתי פרצות או שבמקרים חריגים זה היה לטובת הילד כי הוא עמד בסכנת נפשות. בסופו של דבר אם משפחה עם 12 ילדים מוסיפה ילד, אף אחד לא יכול לעלות על זה".

חוזרים בלי תשובה

חטיפתו של ו', מתברר, חושפת תופעה של ממש. בבתי המשפט בישראל נידונים כיום כמה



עו"ד ארווין פרידמן



עו"ד נחמה ציבין

וכמה מקרים הנוגעים לאמהות יהודיות שחטפו לישראל את ילדיהן מהאב הלא יהודי. כמעט בכל המקרים נשלחו הילדים לחינוך חרדי, ויחד איתם חזרו גם האמהות בתשובה. כשמגיע הדיון בבית המשפט, הן טוענות שהוצאתו של הילד מהחינוך החרדי לזרועות אביו הגוי יגרום לו נזקים נפשיים.

"בניגוד לארצות אחרות החתומות על אמנת האג, במדינת ישראל הלאום הוא נושא רגיש למדי ויש כאלה שמנצלים את זה לטובתם", אומר עו"ד ארווין פרידמן, המייצג מספר מקרים דומים. "כשנה וחצי האחרונות רואים יותר ויותר

חרדי שהתבקש להסתיר את אחד הילדים: "בסופו של דבר אם משפחה עם 12 ילדים מוסיפה ילד, אף אחד לא יכול לעלות על זה"

סיפורים שבהם האב שממנו נחטף הילד לא יהודי, והאם שלא שמרה מצוות שולחת את הילד לחזור בתשובה ולעתים מצטרפת אליו".

מ' (39), מהגרס קול לא יהודי מפריז, הכיר את ל' הקיבוצניקית במהלך פסטיבל סרטים ב-2001, לשם הגיעה כבמאית של סרטים קצרים. "הקליק היה מייד", הוא משחזר בערגה. "כשנה לאחר מכן כבר נולד לנו בן ראשון". לפני חמש שנים החליטו השניים למסד את יחסיהם בני-שואים אזרחיים בקפריסין.

במשך כל תקופת ההריון חיו השניים בישראל, ואז החליטו לחזור לצרפת, אולם שם גברו החיכוכים ביניהם. לאחר מכן היא נכנסה שוב להריון וחזרה לבדה לישראל. כשנחת מ' בנתב"ג כדי לפגוש את בנו, ציפתה לו הפתעה. "בשרה התעופה חיכה לי צו הרחקה", הוא אומר.

רק חודשים מעטים לאחר מכן זכה מ' לראות את שני ילדיו, ולאחר כחצי שנה קבע בית

המשפט לענייני משפחה שהילד צריך לחזור לדיוני חזקה בצרפת. וכך נפגשו מ' ובנו הבכור שוב. "חיכינו לערעור משפטי נוסף והתחלנו להעביר ימים שלמים ביחד", אומר האב. "הוא סירב לאכול כל דבר שהצעתי לו, לא תיקשר עם אנשים זרים ונראה מפוחד. מספר שבועות לאחר מכן הוא כבר היה עם ציצית וכיפה".

בדיון המשפטי ביקשה האם לערוך לבנה בדיקה נוספת, לטענתה מחשש שמעבר מעולמו הדתי לחיים אצל אביו הגוי יפגעו בו. "לא אכפת לי שישמור שבת ויעשה דברים בסיסיים", השיב מ', "אשתי סלדה מדרך הדת ואני מאמין שהיא מנצלת את הדת כדי לשמור על הילד". כשהגיע מ' לישראל לקחת את בנו, התברר לו שהוא נעלם. גם המשטרה התגייסה לחיפושים, אך ללא הועיל.

תלונות נגד הבעלים

למרות הטענות הנחרצות של האבות, הנושא רחוק מלהיות פשוט. במקרים רבים, כפי שקרה גם לו' ולמ', מגישות הנשים תלונות נגד הבעלים על התעללות נפשית ופיזית, מה שגורר חקירה משטרתית ודיון משפטי ארוך. כך למשל אירע לד', ד"ר לרפואה מארה"ב, שהגיע לישראל כדי לפגוש את בנו שנחטף וגילה שאשתו הגישה נגדו תלונה בטענה שאנס אותה וכתוצאה מכך נולד בנם המשותף.

את אשתו, ל', הכיר ד' כשזו הגיעה לארה"ב עם משפחתה לפני יותר מ-20 שנה. השניים יצאו תקופה מסוימת ולאחר מערכת יחסים לא יציבה, שכללה תלונות הרדיות במשטרה, היא נכנסה להריון. לטענתה נרקמה בין השניים מערכת יחסים מעוותת שכללה אלימות נפשית ופיזית ואף אונס, מעשים המוכחים מכל וכל על ידי ד'. לפני מספר חודשים נתפסה ל' על ידי שוטרי תנועה, שגילו כי עומד נגדה צו מעצר בינלאומי. לאחר שלוש שנים שלא ראה את בנו הגיע ד' ארצה כדי לנסות להחזיר אותו לארה"ב, וגילה שאינו יכול לתקשר איתו מכיוון שהבן אינו דובר אנגלית וגם החל ללמוד בגן ילדים חרדי.

מכתבים

רצח אופי

בתגובה לשימוש בריטלין של האב שרצה את בתו נועה, בת השלוש ("ידיעות אחרונות", 28.7): אנשי המדע והרפואה מעידים כי לא ידועה תופעת לוואי של התפרצויות זעם ודחפים רצחניים תחת השפעת ריטלין. לעומת זאת, סמים ממריצים כגון אקסטזי מסוכנים מאוד.

המחקר המדעי מוכיח שוב ושוב לאורך שנים רבות שדווקא השימוש בריטלין מפחית בשיעור ניכר ביותר את השימוש בחומרים ממריצים מסוגים שונים, ומכאן גם מפחית את הסיכוי לאליומות על היבטיו השונים.

אנו רואים בחומרה ובזעזוע רב את הניסיון לעשות שימוש ציני בריטלין כציד דוק למעשה פשע, תוך יצירת פחד אצל המטופלים. מצערת המחשבה שאדם שפגע בילדה אחת, עלול כעת, באופן עקיף, לפגוע בילדים נוספים, שהוריהם יפרשו את האירוע בצורה מעוותת.

ד"ר נעמי וורמברנד, מנכ"ל עמותת "קווים ומחשבות", תל-אביב

עריצות הרוח

כאזרח שעוקב בדריכות אחרי מהלכי הממשלה אני מודאג מאוד ממה שנראה כעריצות של הרוב הדמוקרטי. ראש הממשלה נתניהו שם לו למטרה ראשונה במעלה לבצר את שלטונו הקואליציוני בהעברת חוקים שונים, בטיעונים של שיפור המשילות. ומה אנו האזרחים רואים במקום מושבנו? כיצד מנוצל הרב הקואליציוני בדורסנות כדי לקדם את "חוק מופז" למשל או כדי להעביר את "חוק הרפורמה במינהל מקרקעי ישראל", גם כאשר נחל מפלה בפעם הראשונה.

אם נוסיף על כך שנתניהו כופה באיומים משמעת סיעתית, עד כדי איום פיטורי שרים וסגני שרים או סילוק חברי כנסת "סוררים", בעלי דעה אישית עצמאית ומוצקה, מתפקדיהם בוועדות השונות, זו אכן עריצות לשמה ויש סיבה לדאגה. גרשון אקשטיין, רעננה

למי מגיעה התהילה

במאמרו "גיבורי התהילה האמיתיים" ("ידיעות אחרונות", 28.7) מנסה עמוס כרמל לשלול משמעון פרס את אחת מזכויותיו הגדולות (מי יזם את מבצע אני טבה?) ומתעלם מהפרוטוקולים של צה"ל, מיומן שר הביטחון, מעדויותיהם של דן שומרון, רפאל איתן, אברהם בן-יוסף, חיים ישראלי, שר המשפטים חיים צדוק והרמטכ"ל מוטע גור.

העובדות העולות מהמסמכים ברורות: מטוס "אייר פרנס" נחטף, ראש הממשלה רבין היה מוכן להחליף מחבלים כלואים תמורת בני הערובה שהוחזקו באנטבה, הרמטכ"ל מוטע גור התנגד למבצע וכינה אותו "גיימס בונד". שר הביטחון פרס, היחיד שתמך במבצע, גיבש קבוצה קטנה של מפקדים בכירים, ביניהם האלוף בני פלד, דן שומרון, קותי אדם ושלמה גזית, שנעזרו בכמה קצינים זוטרים. גור כינה אותם בלגלוג "מועצת הפנטזיה" ורבין התייחס לדיוניהם בביטול. אולם הקבוצה גיבשה תוכנית מבצעית מעולה. פרס וגור, שבינתיים השתכנעו, הצליחו לשכנע את ראש הממשלה, שהתייצב במלוא סמכותו מאחורי התוכנית. כרמל מזכיר את הספר שכתבתי על שמעון פרס. חבל שלא קרא אותו, דווקא ספר טוב.

פרופ' מיכאל בר-זהר, תל-אביב

איור: גיא מורד



לים הכבדים האלה". הניסיונות להשאיר את בנו של ו' בארץ הגיעו עד לכנסת, כאשר אמו הופיעה שם וביקשה מחברי הכנסת את עזרתם. יתרה מזו, זמן קצר לפני שאחד הפסיכולוגים העוסקים בפרשה כתב את המלצתו, פנה אליו אדם שהגדיר את עצמו כיועץ לשר אלי ישי והסביר לו שיש חשיבות רבה להשארת הילד בידיים יהודיות (השר ישי בתגובה "אף אחד מיועצי לא עשה דבר כזה ולא היה עושה דבר כזה. אם משהו הורה בשמי או בשם יועצי אני מבקש לחקור את זה").

"ישנם גורמים חרדיים קיצוניים שמתערבים במשפט", אומר עו"ד פרידמן, המייצג את ו'. "יש לי כבוד רב לחרדים, אבל כאן מדובר במיניפולציה ובניצול לרעה של הדת. זה לא שונה מהעבריינים ששמים כיפה על הראש כדי לקבל יחס שונה מהשופט. המדינה צריכה להחליט האם היא פועלת על פי משפט צדק דמוקרטי או על פי דין תורה. או במילים אחרות, האם אנחנו מדינה דמוקרטית או מדינת הלכה".

עו"ד שמאי מנש, המייצג את ר', מסר בתגובה: "לפי המידע שבידינו הליך חזרתה בתשובה של ר' החל לפני חזרתה ארצה, ותפס תאוצה עם הגעתה לישראל. איננו רואים קשר ישיר בין הדברים".

עו"ד נחמה ציבין, המייצגת את ל', הגיבה לטענות ואמרה: "כמו בכל סכסוך בין הורים בעניין משמורת ילדיהם, אורח חיים שונה מוסיף נדבך נכבד לחומה הקיימת. אני סבורה כי כשם שבתי המשפט נותנים משקל רב להבדלים באורח חיי ההורים בתיקי משמורת רגילים, עליהם לעשות כן גם בתיקי אמנת האג, שכן על פי החוק עליהם לבדוק האם קיים חשש חמור שהחזרתו של הילד תחשוף אותו לנזק פיזי או פסיכולוגי".

מהנהלת בתי המשפט נמסר בתגובה: "הטענות המועלות הן סובייקטיביות ואין לנו אינדיקציה שמדובר בתופעה כזו או אחרת. תיקי בית המשפט לענייני משפחה מתנהלים על פי חוק בדלתיים סגורות וחל עליהם חיסיון".

מציאת בית מחסה לילד כדי למנוע את חזרתו לאביו. במקרה של ר' נערך מסע גיוס כספים בינלאומי בקהילות היהודיות, קמפיין שבראשו עמד יו"ר אגודת צעירי חב"ד, הרב יוסף יצחק אהרונוב.

"הוצאת ילד יהודי מחיק אמו היהודייה והעברתו לידיים לא יהודיות הוא מעשה חמור ובלתי נתפס", מסביר אהרונוב. "לעם היהודי לדורותיו הייתה מחויבות לראוג שילד יהודי יוכה לחינוך יהודי ויגדל בתוך עמו. ילד שגור לך לאם יהודייה הוא יהודי לכל דבר, וברור לחלוטין שמסירתו לרשות אביו עלולה לגרום לנזק חמור מעמו וממורשתו. לא ייתכן שבית משפט יהודי במדינה יהודית יתעלם מהשיקור

"אני מגיעה ממשפחה מסורתית והיהדות תמיד הייתה חשובה במשפחה שלי", אומרת ל' בתגובה. "חשוב לי שהילד יקבל חינוך יהודי ובחיים לא אותר עליו ולא אחזיר אותו לאדם שרוצה את ילדי כדי לנקום בי על שעזבתי אותו. באמריקה הוא אדם מכובד עם קשרים, ואם נחזור לשם בית המשפט יפעל לטובתו למרות כל מה שעברתי איתו ומה שהוא עשה לי".

גם בחב"ד מתגייסים

כמעט בכל המקרים עומדים מאחורי תהליך החזרה בתשובה גורמים חרדיים שעוזרים לאם ולילד באמצעות איסוף תרומות וגם באמצעות

תזכורת / "איפה יוסל'ה?"

בדיוק לפני 50 שנה נחטף יוסל'ה שוחמכר מהוריו על ידי החרדים

שלמה כהן-צידון ולעיתונאי "ידיעות אחרונות" יחזקאל אדירם, ובעזרתם ניהלו מאבק להחזרת בנו. כל המדינה שאלה "איפה יוסל'ה?" ונוצרו מתחים קשים בין החרדים לבין שאר המדינה. הסבא נחמן שטרקס נעצר אך סירב לגלות איפה יוסל'ה.

בינתיים הוברח הילד על ידי נטורי קרתא לאירופה, לבוש כילדה, וכעבור כמה חודשים לארצות הברית. רק ביוני 1962, בעקבות פעילות מאומצת של הש"ב והמוסד, נמצא הילד בניו יורק והוחזר הביתה. כיום רס"ן (מיל') יוסף שוחמכר הוא חילוני, מתגורר במשמר האזרחי, ד"ר במדעי ההתנהגות ומנהל חברה לייצור ארגוני.

משה וון

פרשת יוסל'ה שוחמכר היא ללא ספק פרשת החטיפה המפורסמת ביותר בתולדות המדינה, והייתה העימות העוצמתי הראשון בין ההלכה והממלכה. בשנת 1957 עלו ארצה מברית המועצות אידה ואלתר שוחמכר יחד עם ילדיהם זוויה ויוסל'ה ונשלחו למחנה העולים טרומפל-דור שמצפון לנהריה. בשל מצבם הכלכלי הרעוע הם החליטו למסור את שני הילדים באופן זמני לסבא ולסבתא שהתגוררו במאה שערים.

כעבור כמה חודשים, כשהמצב השתפר, הגיעה אידה שוחמכר לבית הוריה כדי לקחת את יוסל'ה, ואז גילתה שהילד נעלם בחסות החרדים. ההורים פנו לעורך הדין

